

Тертя. Сила Тертя. Коефіцієнт тертя ковзання. Тертя в природі й техніці.

Сила тертя спокою $F_{\text{тертя сп}}$ - це сила, яка виникає між двома дотичними тілами в разі спроби зрушити одне тіло відносно іншого.

Сила тертя ковзання прямо пропорцій-на силі нормальної реакції опори і за значенням дорівнює силі тиску тіла на поверхню.

$$F_{\text{тертя ковз}} = \mu N$$

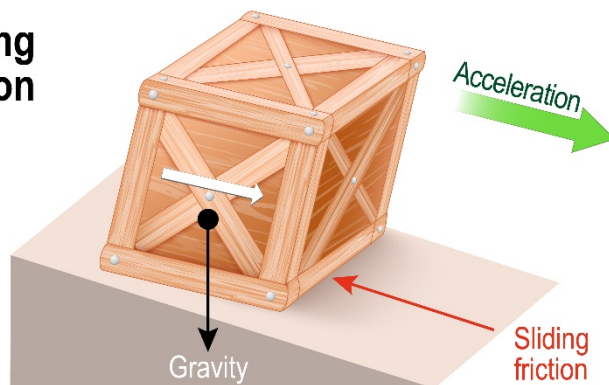
Коефіцієнт тертя ковзання залежить від матеріалів, з яких виготовлені дотичні тіла, та від якості їх обробки.

$$\mu = \frac{F_{\text{тертя ковз}}}{N} \Rightarrow [\mu] = \frac{H}{H} = 1.$$

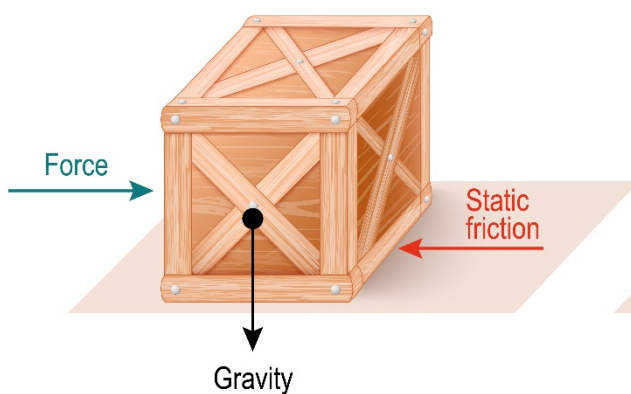
Якщо одне тіло котиться вздовж поверхні іншого, то маємо справу з **тертям кочення**. Сила тертя кочення зазвичай набагато менша, ніж інші види сил тертя.

FRICTION

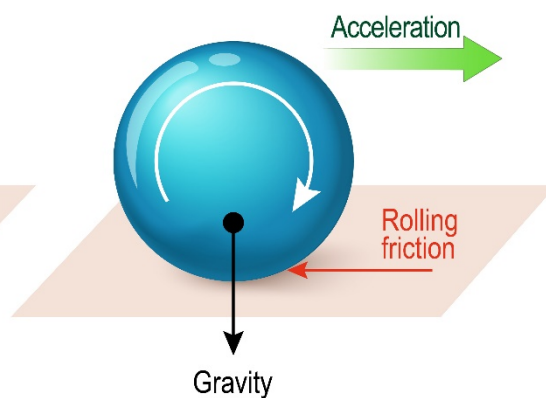
Sliding friction

Static friction

Rolling friction

Цікаві відео про силу тертя.

Напрямок сили тертя:

<https://www.youtube.com/watch?v=bM6EWq-MLfl> (у відео показано зміну напрямку сили тертя при русі на мотоциклі)

Силу тертя потрібно зменшити:

<https://www.youtube.com/watch?v=zyejT4VPz1E> (у відео показана робота різних двигунів автомобілів без використання мастила. У цьому випадку тертя є “шкідливим” і силу тертя потрібно зменшувати, додавши мастило.)

<https://www.youtube.com/watch?v=Yoy6qetpXtE> (у відео показана робота двигуна автомобіля, для рухомих частин якого потрібно зменшувати силу тертя, додавши мастило)

Силу тертя потрібно збільшити:

<https://www.youtube.com/watch?v=4Pcdg9m7Dao> (у відео показано рух транспортних засобів взимку. Для безпечного пересування по засніженій дорозі потрібно збільшити силу тертя шляхом додавання на поверхню дороги піску, або спеціальних реагентів)

Лайфхаки для слизьких доріг: як збільшити “корисну” силу тертя взимку

Насамперед фахівці радять звернути увагу на якість самого взуття. Підшви мають бути високими, рифленими та не тверднути при від’ємній температурі.

Бажаєте створити безпечну підшву самостійно? Не проблема. Виконайте такі дії: наклейте на підшву щільну тканину або наждачний папір. Врахуйте те, що клей потрібно використовувати такий, який не зіпсується при взаємодії з водою. Наклеювати краще окремими шматками по всій площині підшви. Такого захисту має вистачити приблизно на тиждень. Після цього процедуру потрібно повторити.

Загалом дотримуйтеся кількох нескладних правил для пересування взимку:

- варто ходити по поверхнях, на які посипано пісок або спеціальні сольові розчини;

- коли ви ступаєте на слизьку поверхню, основне навантаження повинно бути зосереджене на передню частину стопи, а не на задню;

- не тримайте руки в кишенях – це може призвести до тяжких травм під час падіння;

- бажано носити сумки, які звисають з плеча. Вони переміщують центр тяжіння і тягнуть вниз;

- коли переходите дорогу перед рухомим автомобілем, врахуйте, що його гальмівний шлях на засніженій дорозі взимку збільшується в кілька разів.

Завдання для самостійної роботи

Завдання для домашнього фізичного експерименту.

Обладнання:

- 1) порожня пластикова пляшка місткістю 2 л.;
- 2) мильний розчин;
- 3) посудина з водою.

На стілець поставте порожню пляшку і спробуйте підняти її, тримаючи двома пальцями за вузьку частину. Правда, це ж не складно? Після цього налейте у пляшку води й нанесіть на пальці мильний розчин. Спробуйте повторно підняти пляшку. Поясніть перебіг експерименту.

Дослід яскраво ілюструє роль “корисного” тертя в побуті й техніці.

II. Задача 1. Книжка лежить на горизонтальній поверхні столу. Коефіцієнт тертя книжки об парту $\mu=0,1$, а сила нормальної реакції

опори, яка діє на неї чисельно рівна $N=2\text{ Н}$. Знайдіть числове значення сили тертя, яка діє на книжку.

Задача 2. Ноутбук масою 2 кг лежить на горизонтальній поверхні. Коефіцієнт тертя ноутбука об поверхню $0,05$. До ноутбука прикладають горизонтальну силу, яка рівна $1,5\text{ Н}$. Знайдіть числове значення сили тертя, яка діє на ноутбук.

Задача 3. Книжка лежить на похилій поверхні. Коефіцієнт тертя книжки об поверхню $\mu=0,25$, а сила нормальної реакції опори, яка діє на неї, дорівнює $N=2\text{ Н}$. Знайдіть числове значення сили тертя, яка діє на книжку.

Творче завдання.

1. Зобразіть графічно сили, які діють на дівчинку, яка перебуває на електроскутері, що рухається горизонтальною дорогою. Вважайте дівчинку і електроскутер одним тілом.

2. Що станеться з людством, якщо зникнуть сили тертя? Закони фізики виконуються завжди і всюди - звісно, такого просто не може відбутися. Однак це не заважає нам уявити таку нереальну подію. Отже, напишіть есе на тему "Що станеться з нами, якщо раптом зникнуть сили тертя?"